

مدرسان حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران، چگونه از

گوگل پلاس بهره می‌برند؟*

¹ دکتر امیررضا اصنافی

² مریم پاکدامن نائینی

³ محدثه دخت عصمتی

(صفحات 137 - 160)

چکیده

هدف: پژوهش حاضر به منظور شناسایی قابلیت‌های آموزشی و پژوهشی گوگل پلاس، به عنوان یک رسانه اجتماعی، از دیدگاه مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران صورت گرفته است.

روش پژوهش: پژوهش حاضر، از نوع پیمایشی با رویکرد توصیفی و کاربردی است. جامعه آماری، مدرسان حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران هستند که از شبکه اجتماعی گوگل پلاس استفاده می‌کنند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته‌ای است و برای تجزیه و تحلیل اطلاعات، از آمار توصیفی و نرم افزار آماری اس پی اس اس استفاده شد.

یافته‌ها: پژوهش حاضر نشان داد که بیشتر مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران، نوشته‌های فردی خود را به اشتراک می‌گذارند. پس از این موارد، بیشترین استفاده مربوط به تصاویر (36/3 درصد) و اشتراک مقاله‌ها و پیوند به یک وبسایت (33/3 درصد) است. بیشتر پاسخگویان مورد بررسی (66/7 درصد) عقیده دارند که گوگل پلاس محیط مناسبی برای این کار دارد.

نتیجه‌گیری: استفاده از شبکه‌های اجتماعی، به خصوص گوگل پلاس، باعث تسهیل ارتباط بین دانشجویان و استاد، دانشجویان با یکدیگر و استادان با هم می‌شود. در این محیط، اشتراک و اشاعه دانش تسهیل می‌شود و امکان یادگیری دانشجویان، افزایش خواهد یافت.

کلیدواژه‌ها: رسانه‌های اجتماعی، گوگل پلاس، مدرسان، علم اطلاعات و دانش‌شناسی.

* تاریخ ارسال مقاله: 1394/06/18؛ تاریخ پذیرش مقاله: 1395/06/16.

aasnafi@gmail.com

m.pakdaman@gmail.com

3 esmati86@gmail.com

1. استادیار دانشگاه شهید بهشتی (نویسنده مسئول)

2. پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله

مقدمه

تنوع نیازهای اطلاعاتی و گوناگونی سلايق و علايق کاربران، بر توسعه همه جانبه وب افزوده است. به همين دليل، انتظارات آنها از کتابداران و کتابخانه‌ها در عصر حاضر رو به افزايش است. در حقيقت، از اين طريق تسهيم دانش به سرعت و سهولت صورت مي‌گيرد. از طريق اشتراك دانش، دانش فردي تبديل به دانش سازماني مي‌شود و به جاي انباشت دانش، امکان گردش اطلاعات و دانش در سازمان و نيز جامعه فراهم مي‌شود. رسانه اجتماعي، از دو واژه «رسانه» و «اجتماع» شکل گرفته است. رسانه، ابزار ارتباطات است، همانند راديو و تلويزيون. بنابر اين، رسانه اجتماعي، ابزاري ارتباطي است که جنبه اجتماعي دارد. اين رسانه به تنهائي اطلاعاتي را فراهم نمي‌آورد، بلکه بستري ايجاد مي‌کند که افراد، از طريق آن بتوانند با يکديگر تعامل داشته باشند. رسانه‌هاي اجتماعي جهان جديدي را براي تعامل کاربران خلق کرده است. (اوريدي¹، 2011). کتابخانه‌ها از رسانه‌هاي اجتماعي در جهت بازاریابی خدمات کتابخانه، از طريق خدمات آگاهي‌رسانی جاری، اشاعه اطلاعات، دسترسي سريع و ساده به اطلاعات بهره مي‌گیرند (جانسون²، 2001). رسانه‌هاي اجتماعي، از فن آوري ارتباطاتي تعاملی تر و کاربرمحور استفاده مي‌کنند.

1. Oriedi
2. Johnson

بنابراین، فضای تسهیم دانش را به آسانی فراهم می‌کنند. تسهیم دانش، یکی از انگیزه‌های ارتباطات علمی محسوب می‌شود. از این طریق، نیازهای اطلاعاتی محققان در موضوعات مختلف تأمین خواهد شد و همکاری‌های علمی سریعتر، آسان‌تر و جذاب‌تر خواهد بود. پارادایم‌های اجتماعی و زمینه‌های اطلاعاتی که به واسطه ابزارهای وب 2 ظهور کرده‌اند، کتابداران را به سمت استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای یادگیری مادام‌العمر سوق می‌دهد. ضرورت دارد کتابداران نقش فعالی را در ارتباطات پیوسته و هدایت ارتباطات اطلاعاتی به سوی رسانه‌های اجتماعی ایفا کنند (بورخاردت¹، 2010). شبکه‌های اجتماعی تحت وب، ابزارهای مبتنی بر فناوری هستند که می‌توانند بسترهای مناسبی برای جریان دانش در میان افراد جامعه و اشتراک دانسته‌های آنها فراهم آورند (عنبری و حریری، 1394). اناری، عاصمی و ریاحی نیا (1392) عقیده دارند که رسانه‌های اجتماعی و فناوری‌های مرتبط با آن از جمله شبکه‌های اجتماعی، فرصت‌های جدیدی برای کتابداران به وجود آورده‌اند. در کتابخانه‌های دانشگاهی و دانشکده‌ای، ابزارهای شبکه‌های اجتماعی به عنوان یک نمونه جدید و قدرتمند از ارتباطات به حساب می‌آیند که بستر مناسبی را جهت به اشتراک گذاری دانش و زمینه لازم را برای جلب توجه کارمندان و مراجعان کتابخانه فراهم می‌سازند.

گوگل، رسماً پروژه گوگل پلاس را در 28 ژوئن 2011 به جهان معرفی کرد. شمار منتخبی از کاربران، دعوتنامه‌های را برای استفاده آزمایشی از این امکانات جدید گوگل دریافت کردند و این فرصت برایشان فراهم شد تا سایر کاربران را به گوگل پلاس فراخوانند. کاربران بسیاری مشتاق بودند تا دعوتنامه‌های گوگل پلاس را دریافت کنند. در مقابل، بسیاری از کاربران نمی‌خواستند محیط جذاب گوگل باز² را ترک کنند و از این نگران بودند که اطلاعاتی که در آن محیط به اشتراک گذاشته‌اند، از بین برود. در آغاز، مقاومت‌های در مقابل گوگل پلاس وجود داشت. لیکن به تدریج، کاربران با این قابلیت

1. Burkhardt
2. Google Buzz

گوگل نیز کنار آمدند و جذب آن شدند. به این ترتیب، افراد بسیاری توانستند به عضویت این شبکه در آیند و اطلاعات و داشته‌های خود را در موضوع‌های گوناگون با دیگران قسمت کنند. در گوگل پلاس، امکان به اشتراک گذاری، یادداشت‌ها، پیوندها، فایل‌های نظیر عکس، فیلم و صوت توسط کاربران در آن محیط فراهم است. گوگل پلاس با بخش جستجوی گوگل، ارتباط نزدیکی دارد و جستجوهای قدرتمندی در آن تعیبه شده است. مدرسان حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی نیز به عنوان افرادی که باید به تربیت نیروهای کارآمد و متخصص در کتابخانه‌ها بپردازند، باید از این قابلیت جهت امور پژوهشی و آموزشی در کلاس‌های خود بهره‌مند شوند. بنابراین، هدف پژوهش حاضر این است که به بررسی قابلیت‌های آموزشی و پژوهشی گوگل پلاس، به عنوان یک رسانه اجتماعی فراگیر، از دیدگاه مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران بپردازد.

پرسش‌های پژوهش

1. مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران، تا چه میزان از گوگل پلاس استفاده می‌کنند؟
2. مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران، از گوگل پلاس به چه شیوه‌ای برای تسهیم اطلاعات خود استفاده می‌کنند؟
3. دیدگاه این مدرسان، در خصوص بهره‌گیری از قابلیت‌های آموزشی و پژوهشی گوگل پلاس چیست؟

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های متعددی در خصوص بهره‌گیری از وب 2 در کتابخانه‌ها و نیز تسهیم دانش انجام شده است.

اسفندیاری مقدم و حسینی شعار (1388) در پژوهشی با عنوان «میزان آشنایی و استفاده کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی همدان از امکانات و قابلیت‌های وب 2/0» به این

نتیجه رسیدند که میزان آشنایی کتابداران با امکانات و قابلیت‌های وب 2/0 در سطح متوسط (44/6) و میزان استفاده آنها از امکانات و قابلیت‌های وب 2/0 در سطح متوسط و پایین (42/6) است. صراف‌زاده، حاضری و علوی (1391) آگاهی و استفاده مدرسان کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از فناوری‌های وب 2 را **بررسی کردند**. نتایج پژوهش نشان داد که مدرسان پاسخ‌دهنده با برخی فناوری‌های وب 2 از قبیل وبلاگ، ویکی، یوتیوب و فیس‌بوک آشنا بودند، اما آشنایی آنها با برخی دیگر از این فناوری‌ها نظیر آر. اس. اس، توئیتر، فلیکر، دلشسو پادکست محدود بود. پاسخ‌دهندگان، از فناوری‌هایی مانند وبلاگ، گروه‌های مباحثه، چت، ابزارهای اشتراک فایل، ویکی، پیامک، ابزارهای اشتراک ویدئو، و فروم برای اهداف آموزشی و پژوهشی استفاده می‌کردند. از نظر آنها فیلترینگ اینترنت بزرگترین مانع استفاده از این فناوری‌ها بود. عدم دسترسی به اینترنت پرسرعت و فقدان آموزش، از دیگر موانع بیان‌شده توسط پاسخ‌دهندگان بود. نویسندگان پیشنهاد کردند که برای بهره‌مند شدن از مزایای وب 2، مدرسان کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از فناوری‌های وب دویی مشابهی که فیلتر نشده‌اند، در آموزش و پژوهش استفاده کنند. بتولی و نظری (1392) به بررسی قابلیت‌های شبکه‌های اجتماعی تحقیقاتی در فعالیت‌های پژوهشی حوزه علوم پزشکی ایران پرداختند. یافته‌های تحقیق آنها نشان داد که این پژوهشگران از شبکه‌های اجتماعی برای برقراری ارتباط و همکاری با سایر محققان، معرفی و شناسایی محققان، یافتن اطلاعات، مدیریت منابع و استنادات، روزآمد نگه‌داشتن اطلاعات استفاده می‌کنند. محققان پیشنهاد کرده‌اند که متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی با هدف آشنایی محققان با قابلیت‌های شبکه‌های اجتماعی علمی و تحقیقاتی برای آنها کارگاه‌های آموزشی و تخصصی برگزار کنند.

صراف‌زاده و علوی (1393) در پژوهشی به بررسی جایگاه شبکه‌های اجتماعی در میان دانشجویان کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی پرداختند. یافته‌های تحقیق آنها نشان داد که 35 درصد پاسخ‌دهندگان عضو هیچ کدام از شبکه‌های اجتماعی نیستند. فیلترینگ اینترنت به عنوان بزرگ‌ترین مانع استفاده از شبکه‌های اجتماعی شناخته شد.

تصور منفی از شبکه های اجتماعی دومین مانع استفاده از این شبکه ها بود. 22 درصد از پاسخ دهندگان، استفاده از شبکه های اجتماعی را اتلاف وقت می دانستند و 14 درصد هیچ فایده ای در استفاده از شبکه های اجتماعی نمی دیدند. 36 درصد از پاسخ دهندگان اعتماد خیلی کمی به اطلاعات منتشر شده در شبکه های اجتماعی داشتند. استفاده کنندگان از شبکه های اجتماعی، مهارت های پایه استفاده از آن ها را داشتند، اما مهارت آن ها در استفاده از امکانات و قابلیت ها پیشرفته تر شبکه های اجتماعی مثل تنظیمات حریم خصوصی اندک بود. پاسخ دهندگان به پرسشنامه، دید مثبتی نسبت به استفاده از شبکه های اجتماعی برای اهداف آموزشی و حرفه ای داشتند.

هان (2010) به بررسی کاربردهای وب 2/0 در کتابخانه های دانشگاهی برتر چین پرداخت. وی دریافت که اغلب کاربردهای وب 2/0 در 38 کتابخانه دانشگاهی، هنوز در مرحله ابتدایی توسعه و پیشرفت هستند و اغلب این کتابخانه ها تنها از یک یا دو مورد از کاربردهای وب 2/0 در خدمات خود استفاده می کنند.

نتیجه مطالعه مادهاسادهان¹ (2012) در بررسی میزان استفاده 160 پژوهشگر دانشگاه دهلی نو نشان می دهد که از میان شبکه های اجتماعی عمومی، فیس بوک² و از میان شبکه های اجتماعی تخصصی، ریسرچ گیت بیشترین استفاده را برای انجام فعالیت های دانشگاهی داشتند.

هاستین³ و دیگران (2013) با مطالعه میزان استفاده 71 پژوهشگر حوزه علم سنجی از رسانه های اجتماعی علمی، بیان می کنند که ریسرچ گیت پس از لینکدین و آکادمیا، سومین رسانه محبوب از دید این افراد بوده و 21% از آن ها از ریسرچ گیت برای به اشتراک گذاری یافته های علمی و تعامل با پژوهشگران دیگر استفاده می کنند.

در مجموع بررسی پیشینه ها نشان می دهد که استفاده از قابلیت ها و ابزارهای مبتنی بر وب 2/0 در راستای تعاملات متقابل و مدیریت و اشتراک دانش در سازمان ها، مؤسسه ها و

1 Madhusudhan

2 Facebook

3 Haustein

اجتماعات علمی و فرهنگی به خصوص کتابخانه‌ها و نیز دانشگاه‌ها در حال نهادینه شدن است. این ابزارها می‌توانند در روند اشتراک دانش، فارغ از محدودیت‌های زمانی و مکانی به کار روند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر، از نوع کاربردی است و به روش پیمایشی توصیفی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش، مدرسان حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران بوده‌اند که از شبکه اجتماعی گوگل پلاس استفاده می‌کردند. این مدرسان اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها هستند. پس از شناسایی مدرسان حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی در داخل کشور که دارای پروفایل در گوگل پلاس بودند، در فاصله زمانی فروردین تا خرداد ماه 1393 پرسشنامه الکترونیکی تهیه و از طریق گوگل داک برای آنها به عنوان جامعه پژوهش ارسال شد. در نهایت، 33 نفر پرسشنامه را تکمیل و ارسال کردند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته‌ای بود که روایی آن را ده نفر از متخصصان حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی که در زمینه بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی تخصص داشتند، تأیید کردند. پایایی این پرسشنامه با استفاده از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ، 0/80 به دست آمد. این پرسشنامه شامل سه قسمت است: بخش اول، اطلاعات جمعیت‌شناختی پاسخگویان شامل جنسیت، سابقه تدریس و مرتبه علمی است. بخش سؤال‌های اصلی پرسشنامه در خصوص چگونگی بهره‌گیری از گوگل پلاس در حوزه آموزش و پژوهش بود. پرسشنامه یک سؤال باز هم داشت تا پاسخگویان به صورت مکتوب، دیدگاه خود را درباره قابلیت گوگل پلاس در عرصه آموزش و پژوهش مطرح کنند. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات، از آمار توصیفی شامل فراوانی و درصد و نرم افزار آماری اس پی اس اس استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

جدول 1. توزیع فراوانی و درصد جنسیت مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
مرد	25	75/8
زن	7	21/2
بی‌پاسخ	1	3
مجموع	33	100

اطلاعات جمعیت شناختی در جدول 1 نشان می‌دهد که 75/8 درصد (25 نفر) از جامعه پژوهش را مردان و بقیه (21/2 درصد، 7 نفر) زن است.

جدول 2. توزیع فراوانی و درصد مرتبه علمی مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
مربی	4	12/1
استادیار	25	75/8
دانشیار	1	4
مدرس مدعو	1	3
بی‌پاسخ	2	6/1
مجموع	33	100

جدول 2 نشان می‌دهد که بیشتر جامعه آماری، مدرسان یعنی 75/8 درصد (25 نفر) استادیار، بقیه 12/1 درصد (4 نفر) مربی و دانشیار و مدرس مدعو (3 درصد، یک نفر) هستند. در ادامه، در جدول 3 اطلاعات مربوط به سابقه تدریس مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی قابل مشاهده است.

جدول 3. توزیع فراوانی و درصد سابقه تدریس مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی

درصد فراوانی	فراوانی	سابقه تدریس
39/4	13	1 تا 5 سال
21/2	7	6 تا 11 سال
27/3	9	12 تا 20 سال
12/1	4	بی پاسخ
100	33	مجموع

طبق جدول 3 بیشتر مدرسان 39/4 درصد (13 نفر) سابقه کاری بین یک تا پنج سال دارند. پس از آن بیشترین سابقه 27/3 درصد (9 نفر) 12 تا 20 سال است. جدول 4 میزان استفاده مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی از گوگل پلاس را در هر ماه نشان می‌دهد.

جدول 4. توزیع فراوانی و درصد میزان استفاده مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی از گوگل پلاس در هر ماه

درصد فراوانی	فراوانی	میزان استفاده از گوگل پلاس در ماه
9/1	3	خیلی زیاد
51/5	17	به صورت موردی در طول هفته
21/2	7	خیلی کم
9/1	3	هرگز
9/1	3	بی پاسخ
100	33	مجموع

جدول 4 مبین آن است که بیشتر مدرسان 51/5 درصد (17 نفر) به صورت موردی در طول هفته از گوگل پلاس استفاده می‌کنند. پس از آن 21/2 درصد (7 نفر) استفاده خیلی کم از آن دارند.

جدول 5 نشان دهنده آن است که مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی در محیط گوگل پلاس چه مطالبی را به اشتراک گذاشته‌اند.

جدول 5. توزیع فراوانی و درصد مطالب به اشتراک گذاشته شده در گوگل پلاس از سوی مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی

درصد فراوانی	فراوانی	مطالب به اشتراک گذاشته شده
12/1	4	فایل‌های ویدیویی
36/3	12	تصاویر
51/1	17	نوشته‌های شخصی
12/1	4	اسلایدهای آموزشی
33/3	11	مقاله‌ها
33/3	11	پیوند به یک وبسایت
9/1	3	اخبار و اطلاعات
6/1	2	هیچ‌یک
3	1	بی‌پاسخ

جدول 5 نشانگر آن است که بیشتر مدرسان 51/1 درصد (17 نفر) نوشته‌های فردی خود را به اشتراک می‌گذارند. پس از این موارد بیشترین استفاده مربوط به تصاویر (36/3 درصد) و اشتراک مقاله‌ها و پیوند به یک وبسایت (33/3 درصد) است. از جدول 6 مشخص می‌شود که مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی تا چه میزان گوگل پلاس را برای مباحثات علمی و تسهیم دانش مناسب می‌دانند.

جدول 6. توزیع فراوانی و درصد مناسب بودن محیط گوگل پلاس جهت مباحثات علمی و تسهیم دانش از دید مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی

درصد فراوانی	فراوانی	مناسب بودن محیط گوگل پلاس جهت مباحثات علمی و تسهیم دانش
66/7	22	بلی
21/2	7	خیر
12/1	4	بی‌پاسخ
100	33	مجموع

جدول 6 درخصوص مناسب بودن محیط گوگل پلاس جهت مباحثات علمی و تسهیم دانش از دید مدرسان نشان می‌دهد، بیشتر آنها (66/7 درصد، 22 نفر) اعتقاد دارند گوگل پلاس محیط مناسبی برای این کار دارد.

از جدول 7 مشخص می‌شود مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی به مطالب مورد توجه خود در گوگل پلاس چگونه واکنش نشان می‌دهند.

جدول 7. توزیع فراوانی و درصد واکنش مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی به مطالب مورد توجه خود در گوگل پلاس

واکنش به مطالب مورد توجه در گوگل پلاس	فراوانی	درصد فراوانی
می‌پسندم	20	60/6
نظر می‌دهم	18	54/5
فقط مطلب را استفاده می‌کنم و واکنشی نشان نمی‌دهم	8	24/2
بی‌پاسخ	1	3
مجموع		

داده‌های جدول 7 حاکی از آن است که مدرسان هنگام خواندن مطالب درخور توجه خود، ابتدا 60/6 درصد (20 نفر) آن را می‌پسند (لایک می‌کنند) و سپس 54/5 درصد (18 نفر) نظر می‌دهند (کامنت می‌گذارند). در جدول 8 اطلاعات مربوط به حلقه‌های مشخص مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی نمایان است.

جدول 8. توزیع فراوانی و درصد داشتن حلقه‌های مشخص از دانشجویان و همکاران مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی در محیط گوگل پلاس جهت تسهیم اطلاعات

داشتن حلقه‌های مشخص از دانشجویان و همکاران جهت تسهیم اطلاعات	فراوانی	درصد فراوانی
بلی	16	48/5
خیر	15	45/5
بی‌پاسخ	2	6/1
مجموع	33	100

داده‌های جدول 8 نشان می‌دهد که بیشتر مدرسان (48/5 درصد، 16 نفر) حلقه‌های مشخص از دانشجویان و همکاران خود جهت تسهیم اطلاعات در گوگل پلاس دارند. در جدول 9 چگونگی استفاده از گوگل پلاس، از سوی مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی در عرصه‌های آموزشی و پژوهشی نمایان است.

جدول 9. توزیع فراوانی و درصد چگونگی استفاده از گوگل پلاس، از سوی مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی در عرصه‌های آموزشی و پژوهشی

مطالب به اشتراک گذاشته شده	فراوانی	درصد فراوانی
به اشتراک‌گذاری شرح درس کلاس	5	15/2
توضیح بیشتر مباحث یک درس	3	9/1
ارسال تصاویر مرتبط با درس	4	12/1
ارسال مقالات مربوط به درس	6	18/1
ارسال اخبار جدید مربوط به درس	4	12/1
ارسال اسلایدهای آموزشی	1	3
ارتباط با همکاران جهت تحقیقات گروهی	8	24/2
درخواست از سایر کاربران جهت ارسال مقالات مورد نظر شما	3	9/1
تعامل علمی بیشتر با دانشجویان	5	15/2
علمی استفاده نمی‌کنم بیشتر تسهیم عکس‌های جالب و نوشته‌ها است	8	24/2
بی‌پاسخ	5	15/2

داده‌های جدول 9 گویای آن است که بیشترین استفاده مدرسان (24/2 درصد، 8 نفر) در عرصه‌های آموزشی و پژوهش برای ارتباط با همکاران جهت تحقیقات گروهی است. سپس ارسال مقالات مربوط به درس (18/1 درصد، 6 نفر) و به اشتراک‌گذاری شرح درس کلاس و تعامل علمی بیشتر با دانشجویان هر دو با 15/2 درصد (5 نفر) است. گفتنی است که گروهی به تعداد برابر با گروه اول (24/2 درصد، 8 نفر) استفاده علمی از این شبکه اجتماعی ندارند.

جدول 10 شیوه‌های دسترسی مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی را به گوگل پلاس نشان می‌دهد.

جدول 10. توزیع فراوانی و درصد شیوه دسترسی مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی به گوگل پلاس

درصد فراوانی	فراوانی	شیوه دسترسی به گوگل پلاس
18/1	6	وی. پی. ان
54/5	18	گوگل کروم
9/1	3	فیلتر شکن
9/1	3	سایر مرورگرها
9/1	3	بی پاسخ
100	33	مجموع

داده‌های جدول 10 نشان می‌دهد که بیشترین شیوه دسترسی مدرسان به گوگل پلاس، از طریق گوگل کروم (54/5 درصد، 18 نفر) و سپس وی. پی. ان. (18/1 درصد، 6 نفر) است.

پاسخ به سؤال باز:

از نظر مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی بهره‌گیری از قابلیت گوگل پلاس در عرصه آموزش و پژوهش چه مزایای می‌تواند در بر داشته باشد؟

برخی استفاده از آنها را به دلایل مختلفی مفید می‌دانند، زیرا باعث آشنایی دانشجویان با فناوری‌های نوین و مطلع شدن آنها از آخرین یافته‌ها و اخبار می‌شود. سپس بیشتر مدرسان (ده نفر) اعتقاد دارند گوگل پلاس می‌تواند باعث ارتباط بیشتر بین دانشجو و استاد، دانشجویان با یکدیگر و استادان با هم شود. اشتراک و اشاعه دانش و مطالب و ارتباطات علمی، امکان ذخیره‌سازی فایل‌های مهم و اشتراک‌گذاری و دسترسی سریع به آنها در زمان‌ها و مکان‌های مختلف، اشتراک‌گذاری فایل‌ها و مباحث آموزشی و نیز کتاب‌های جدیدی که مرتبط با درس است و یا وبسایت‌های که برای درک بیشتر

دانشجویان است، می‌توان معرفی کرد. اما برخی شبکه‌های اجتماعی همچون گوگل پلاس را مناسب فعالیت‌های علمی نمی‌دانند. سرعت پایین اینترنت، فیلتر بودن آن (بسیار به آن اشاره شده است) و اینکه به اعتقاد آن‌ها هنوز در ایران این شبکه‌ها جنبه عمومی دارند و در عرصه علمی به صورت جدی جا نیفتاده و وارد نشده‌اند. بنابراین، شبکه‌های اجتماعی همچون گوگل پلاس را بیشتر جنبه تفننی دانسته و مناسب افزایش اطلاعات عمومی، تعامل با کاربران مختلف داخلی و خارجی و آموزش همگانی می‌دانند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر نشان داد که بیشتر مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران نوشته‌های فردی خود را به اشتراک می‌گذارند. پس از این موارد، بیشترین استفاده مربوط به تصاویر (36/3 درصد) و اشتراک مقاله‌ها و پیوند به یک وبسایت (33/3 درصد) است. بیشتر پاسخگویان مورد بررسی (66/7 درصد) اعتقاد دارند گوگل پلاس محیط مناسبی برای این کار دارد. صائمی و دیگران (1393) بیان می‌کنند که گرایش و توجه دانشگاه‌ها به استفاده از قابلیت‌های شبکه‌های اجتماعی و انتخاب آن‌ها به عنوان ساز و کار ارتباطی برای پیشبرد توان آموزشی و پژوهشی، استفاده از آن‌ها را برای توسعه آموزش و دانش، به ضرورتی انکارناپذیر تبدیل کرده است.

بنابراین، مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی نه تنها در باره گوگل پلاس، بلکه برای تمام شبکه‌های اجتماعی، باید دارای راهبردهای آموزش تفکر انتقادی، آموزش شیوه‌های تعامل و آموزش مهارت‌های فنی به دانشجویان خود داشته باشند و نیز از این بستر برای بهسازی فعالیت‌های پژوهشی استفاده کنند. علی‌رغم تعداد زیاد مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران، به خصوص اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها، هنوز تعداد اندکی از شبکه اجتماعی گوگل پلاس به صورت مداوم در راستای فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی بهره می‌گیرند. دلایل این امر می‌تواند مختلف باشد. مشغله زیاد افراد، عدم دسترسی مداوم به شبکه‌های اجتماعی، عدم انعطاف‌پذیری در بهره‌گیری از فناوری‌های

نوبین، نا آشنایی با شبکه‌های اجتماعی یا بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی تخصصی و علمی نظیر ریسرچ گیت، از جمله دلایل استفاده اندک افراد مورد بررسی از گوگل پلاس بوده‌اند. **حال آنکه** استفاده از حلقه‌های گوگل پلاس برای کاربران، این امکان را فراهم می‌سازد تا مرتبط‌ترین و جذاب‌ترین اطلاعاتی را که به اشتراک گذاشته می‌شود، بخوانند و ذخیره نمایند. امکان برقراری تعامل و ارتباط با گروهی از افراد، این موقعیت را برای کتابداران فراهم ساخته تا ضمن اینکه به بازاریابی خدمات و ارائه تازه‌های منابع اطلاعاتی کتابخانه خود بپردازند، خدمات مرجع را برای کاربران خود ارائه نمایند، برای اشتراک تجارب و ایده‌های جدید با یکدیگر در تعامل باشند و از رویدادهای جدید در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی با خبر شوند.

در حقیقت می‌توان بیان داشت که گوگل پلاس، شیوه‌ای برای سازماندهی اطلاعات و مخاطبان محسوب می‌شود و می‌تواند محتوا را به صورت مرئی‌تر در اختیار کاربران قرار دهد. تعامل بیشتر بین کاربران و کتابداران در این محیط به وضوح، بیش از پیش مشاهده می‌شود. صراف زاده و علوی (1393) پیشنهاد می‌کنند که مهارت‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی باید در برنامه آموزشی علم اطلاعات و دانش‌شناسی گنجانده شود. برخی از فواید آموزش شبکه‌های اجتماعی به دانشجویان از این قرار است: آماده کردن دانشجویان برای استفاده از این فناوری‌ها در کتابخانه‌های محل اشتغال آینده؛ افزایش امکان استخدام دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ استفاده آموزشی از این شبکه‌ها برای ارتباط نزدیک‌تر و بیشتر با دانشجویان و آماده کردن دانشجویان برای آموزش سواد شبکه‌های اجتماعی به دیگران.

حلقه‌های گوگل پلاس به کتابداران کمک می‌کند تا همه چیز را سازماندهی کنند. این سازماندهی بر اساس حلقه‌های تخصصی می‌تواند صورت گیرد. مثلاً کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی می‌توانند بر اساس مخاطبان و مراجعه کنندگان خود، نسبت به تخصصی‌سازی و سازماندهی حلقه‌ها اقدام کنند. مثلاً اساتید دانشکده‌های مختلف، دانشجویان مقاطع کارشناسی و تحصیلات تکمیلی رشته‌های مختلف و کارکنان دانشگاه

می‌توانند حلقه‌های باشند که کتابداران برای به اشتراک گذاری اطلاعات مورد نیاز آن‌ها ایجاد نمایند. تحلیل این حلقه‌ها در آینده می‌تواند موقعیت پژوهشی را برای کتابداران فراهم سازد تا به تحلیل نیازهای اطلاعاتی افرادی پردازند که با کتابخانه در تعامل بوده‌اند و حتی از این طریق می‌توان پرکارترین کتابداران و فعال‌ترین کاربران را در اشتراک گذاری فایل‌ها شناسایی نمود. مسلماً آموزش در هر زمینه‌ای حائز اهمیت است، لیکن همگام با توسعه مهارت‌های سواد اطلاعاتی و رسانه‌ای، باید زمینه‌های بهره‌گیری از رسانه‌های نوین اطلاعاتی، به ویژه رسانه‌های اجتماعی می‌تواند اثربخش‌تر باشد. استفاده از فناوری وب 2 و رسانه‌های اجتماعی مرتبط با این نوع از فناوری، در گروه‌های آموزشی علم اطلاعات و دانش‌شناسی، جهت تسهیم موارد آموزشی و پژوهشی، موکول به آشنایی مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی، با ابزارها و امکانات فناوری وب 2 است. لذا برگزاری کارگاه‌های آموزشی، برگزاری سخنرانی‌ها، نشست‌ها و غیره، ترغیب مدرسان این رشته، در جهت آشنایی با فناوری‌های وب 2 و بهره‌گیری از این فناوری‌هاست. کاربرپسندتر کردن و جذاب‌تر کردن محیط آموزش، آماده کردن دانشجویان برای فعالیت در کتابخانه 2، آشنایی بیشتر نسل جدید کتابداران با این فناوری‌ها، از مواردی است که مدرسان علم اطلاعات و دانش‌شناسی در مباحث آموزشی باید مورد توجه قرار دهند.

فهرست منابع

- اسفندیاری مقدم، ع؛ حسینی شعار، م (1388). تحلیل عاملی عوامل مؤثر بر استفاده کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی همدان از وب 2. فصلنامه اطلاع‌شناسی. 26: 53-70.
- ریاحی نیا، ن؛ عاصمی، ع؛ اناری، ف (1392). بررسی میزان استفاده از ابزارهای شبکه‌های اجتماعی در به اشتراک گذاری دانش بین کتابداران دانشگاه اصفهان. فصلنامه دانش‌شناسی. 2: 1-19.
- صائمی، ح؛ فتحی واجارگاه، ک؛ عطاران، م؛ فروغی ابری، ا، علی (1393). طراحی الگوی برنامه‌ریزی درسی مبتنی بر شبکه اجتماعی برای آموزش و بهسازی اساتید. دو ماهنامه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی. سال هفتم. 3(25): 191-198.
- صراف‌زاده، م؛ حاضری، ا؛ علوی، س (1391). آگاهی و استفاده مدرس‌ان کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از فناوری‌های وب 2. پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات، 28(1): 21-38.
- صراف‌زاده، م؛ علوی، س (1393). جایگاه شبکه‌های اجتماعی آنلاین در میان دانشجویان کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی. مجله تعامل انسان و اطلاعات، 1(1): 44-56.
- عنبری، ا؛ حریری، ن (1394). نقش شبکه‌های اجتماعی تخصصی وبی فارسی در اشتراک دانش. فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، 26(3): 115-132.
- Han, Z. and YanQuan, L. (2010). Web 0/2 applications in top Chinese university libraries, Library Hi Tech, 28 (1): 41-62 .
- Burkhardt, J. (2010), the agrarian critique of industrial biotechnology, in Flickinger, M. (Ed.), Encyclopedia of Industrial Biotechnology, Wiley, New York, NY.
- Chudnov, D. (2007), Social software: you are an access point, Computers in Libraries, 27, . 41-43.
- Johnson, M. (2001), Computer Ethics, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, NJ.
- Lenhart, A. And Madden, M. (2007), Teens, privacy, and online social networks: how teens manage their online identities and personal information in the age of MySpace", Reports: Family, Friends & Community, available at: www. pewinternet. org/pdfs/PIP_Teens_Privacy_SNS_Report_Final. pdf (accessed 8 September 2012).
- Lunsday, J. (2010), Managing the workplace ethics of the social media, available at: www. google. com/site/lindsayjthompson/ (accessed 9 August 2012).
- Mutula, S. M. (2011), Proposal for Funding for the Pre-SCECSA Conference Workshop, Nairobi, Kenya.
- Oriedi, M. (2011), Social media: the new curse, The Sunday Standard, 16 January, 2012.
- Mutula, S. M. And Braman, S. (2011), Feedback from second information ethics conference, presentation made at the Information Ethics Research Workshop, University of Pretoria, South Africa, 4-5 July. Conference.

DOI:10.22091/stim.2017.297.1015

استناد به این مقاله:

اصنافی، امیر رضا؛ پاکدامن نائینی، مریم و دخت عصمتی، محدثه (1396)، مدرس‌ان حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران چگونه از گوگل پلاس بهره می‌برند؟، علوم و فنون مدیریت اطلاعات، 3(1)، 143-161.